

ALL YOU KNEAD TO KNOW

THE INTERSECTION BETWEEN BISHUL
YISRAEL & PAS YISRAEL

SOURCES / מראי מקומות

1. משנה ע"ז לה: ורש"י
2. גמ' שם
3. גמ' דף לז.
4. תוס' דף לה: ד"ה מכלל
5. גמ' לז: עד לח.
6. תוס' שם ד"ה והשלקות
7. גמ' לח: "אמר רבינא"
8. ר"ן יג: בדפי הרי"ף
9. טור יו"ד ס' קי"ב סעיף ט'
10. בית יוסף שם
11. שלחן ערוך שם סעיף י"א
12. ש"ך ס"ק ז'
13. אגרות משה יו"ד ח"א ס' מ"ה

א. משנה ע"ז לה: ורש"י

מתני' ואלו

דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורין
איסור הנאה ג' חלב שחלבו עובד כוכבים
ואין ישראל רואהו ד' והפת והשמן שלהן
ר' רבי ובית דינו ה' התירו השמן והשלקות

מתני' ט"ז

ובית דינו התירו את השמן. לא
גרסי' דהא לאו איהו שרייה אלא ר'
יהודה נשיאה בר זריה שרייה כדאמר
צגמ' (ט) מסתמך ואזיל רבי יהודה
נשיאה ור' יהודה נשיאה דגמ' היינו
רבי יהודה הנשיא בנו של ר"ג בר'
שהיה צמי האמוראים וה"ג אמרינן
צגמרא (ט) ר' יהודה הנשיא בנו של
ר"ג (ט) הורה בו' ואילו רבי בנו של
רש"ג היה כדאמרינן בהשוכר את
הפועלים (ב"מ פד:): והשלקות. כל
דבר שצילנו עובד כוכבים ואפילו
צכלי עהור וכולהו משום חתנות:

ב. גמ' שם ורש"י

והפת: א"ר

כהנא א"ר יוחנן פת לא הותרה בב"ד מכלל דאיכא מאן דשרי אין דכי
אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עובד כוכבים לפניו
פת פורני מאפה סאה אמר רבי כמה נאה פת זו מה ראו חכמים לאוסרה מה
ראו חכמים משום חתנות אלא מה ראו חכמים לאוסרה בשדה כסבורין העם
התיר רבי הפת ולא היא רבי לא התיר את הפת רב יוסף ואיתימא רב
שמואל בר יהודה אמר לא כך היה מעשה אלא אמרו פעם אחת הלך רבי
למקום אחד וראה פת דחוק לתלמידים אמר רבי אין כאן פלטר כסבורין העם
לומר פלטר עובד כוכבים והוא לא אמר אלא פלטר ישראל א"ר חלבו אפילו
למ"ד פלטר עובד כוכבים ה"ל אמרן אלא דליכא פלטר ישראל אבל במקום
דאיכא פלטר ישראל לא ורבי יוחנן אמר אפי' למ"ד פלטר עובד כוכבים ה"מ
בשדה אבל בעיר לא משום חתנות איבו הוה מנכית ואכיל פת אבי מצרי אמר
להו רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא תשתעו (א) (בהדיה דאיבוי) דקאכיל

לחמא דארמאי:

פורני. הוא תנור (ט) שהוא גדול ופיו מן הצד

וכל תנור שצמשה קטן הוא ומקום שפיתת צ' קדירות (ט) ופיו למעלה: לאוסרה בשדה. דליכא למיחש לאימנשי דאקראי
בעלמא הוא: מנכית. נושך: אבי מצרי. צדקות אלל המנכרים:

ד. תוס' דף לה:

ג. גמ' דף לז.

מיסתמך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה
דרבי שמלאי שמעיה א"ל שמלאי לא היית
אמש בבית המדרש כשהתרנו את השמן
אמר לו בימינו תתיר אף את הפת אמר לו
א"כ ג' קרו לן בית (ט) דינא שריא

מכלל דאיכא מאן דשרי.

מדקאמר פת לא הותרה צ"ד מכלל
דאי צעי הוה שרי ליה אלמא לא פשט
איסורו ומכאן סמכו עתה לאכול
פת של עובדי כוכבים כיון שלא פשט
איסורו צכל ישראל ויש לסמוך על
דברי רש"ג ור"א בר לודק דאמרי
אין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ
רוב הצבור יכולין לעמוד צו ועוד
ראה דאמר לקמן (דף טז.) צמינו
תתיר אף את הפת ולא הניח (ז) להתיר
אלא משום דהוו קרו ליה צ"ד
שריא ואחריו צאו צית דין אחר
שהתירוהו ועוד דאמרי צירושלמי
דפרקין (ט) וצ"ק דשבת (ט) פת עמדו
עליו והתירוהו

ה. גמ' לז: עד לח. ורש"י

והשלקות: מנהני מילי א"ר חייא בר אבא

אמר רבי יוחנן אמר קרא ה' אוכל בכסף

תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי

כמים מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה אלא מעתה חטין ועשאן קליות ה"ג דאסורין וכי תימא ה"ג והתניא חטין ועשאן קליות מותרין אלא כמים ה"ג מה מים שלא נשתנו מבריתן אף אוכל שלא נשתנה מבריתו אלא מעתה חטין ומחנן ה"ג דאסורין וכי תימא ה"ג והתניא חטין ועשאן קליות הקמחים והסלתות שלהן מותרין אלא כמים מה מים שלא נשתנו מבריתן ע"י האור אף אוכל שלא נשתנה מבריתו ע"י האור מידי אור כתיב אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא

מנהני מילי. דמישולי עובדי

כוכבים אסידי: קליות. יבשו¹⁷ צמור:

מדרבנן. שלא יהא ישראל רגיל

אללו צמאכל וצמשתה ויאכילנו דבר

טמא:

ז. גמ' לח: ורש"י

אמר רבינא ה' הלכתא¹⁸

הא ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה

ישראל א"ג שגר ישראל ואפה עובד כוכבים

א"ג שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים

ואתא ישראל וחתה בה חתויי שפיר דמי

דשגר עובד כוכבים. הסיק צמור: חתיי

גחלת מחממת ומוליאה חוס הגחלים:

ח. ר"ן יג: בדפי הרי"ף

[לז:] **מתני'** וא"ו דברים ש"ל עובדי כוכבים אסורין ואין

איסורן איסור הנאה וכו': הפת והשמן שלהן

והשלקות. מפורש בגמרא שאיסורו של פת משום חטנות ושמן

ג"כ ואף שלקות פירש רש"י ז"ל שמשום חטנות נאסרו. וא"ת

א"כ אמאי פלגינהו תנא דמתניתין

לפת ושלקות צרתיה הרי שניהן

משום צולן נאסרו ומשום חטנות

ו"י נראה שהפת של עובדי כוכבים אפילו נחצבל ע"י ישראל כיון

שהעובד כוכבים לשו וערכו ומן העובד כוכבים הוא לוקחו

אסור משום חטנות וכי אמרינן לקמן בגמרא (לז:) דפת שלש

מלאכות יש צ"ל ואי אפה ישראל שרי ה"מ צפת שלנו שהרי אין

צו איסור אלא משום צולן עובדי כוכבים ואיסור צולן של פת

התירו אותו חכמים צאחת משלש מלאכות שמהא נעשית ע"י

ישראל אבל פת שלהם אפילו נאפת על ידי ישראל אסורה ומשום

הכי פלגינהו תנא צרתיה.

אב"ל ראיתי לר"ם צמו"ל שכתבה

להיא דג' מלאכות דפת סתם

צפרק י"ז מהל' מאכלות אסורות

(ה"ג) ולא חלק צ"ן פת שלנו לשלש

ו. תוס' שם

והשלקות מנהני מילי. אומר

ר"ת דמדדעי¹⁹

תלמודא בשלקות וקסבר מדאורייתא

היא שמא¹⁹ גזירה קדמונית היא ולא

נגזרה עם הפת ושלקות היא עניי

תצטיל כדמשמע צהך שמעתא ומתחלה

גזרו עליה מטעם חטנות ועל הפת

לא גזרו משום דלא שייך ציה חטנות

כ"כ עד שצאו¹⁹ שמאי והלל וגזרו צ"ח

דצריס גם על הפת ואע"ג דצמתייתין

תני פת מקמי שלקות מ"מ שלקות

גזירה קדמונית יותר היתה וכשהתירו

את הפת לא התירו שלקות מהאי

טעמא דפת ושלקות תרי מילי נינהו

ט. טור ס' קי"ב סעיף ט'

י. בית יוסף

ט (ז) ואין להתיר אפילו במקום שנהגו (ח) אלא כפת של גוים (ט) ואותו אין לו היתר על ידי חיתוי שיחתה ישראל בגחלים כי אין איסורו משום בישול (י) אלא משום הפת עצמו אבל פת של ישראל שאפאו גוי הוא בכלל איסור שלקות (***) ובאותו לא נהגו היתר בשום מקום ועלה קאמר שלש מלאכות בפת, היסק התנור. וחתיית הגחלים. והאפיה. שאם ישראל עשה אחד מאלו אין בו משום בישולי גוים

א(א) פת של גוים יש דברים שאסרו חכמים אף על פי שאין להם עיקר מן התורה כמו פת של גוים אפילו אפאו ישראל. פת של גוים דאסור פשוט צמטנה פרק אין מעמידין (ע"ז לה:) ומדברי רבינו נראה שהוא סובר כדעת הר"ן (יג: ד"ה ממני')

ולענין הלכה כיון

שהרמב"ם והרשב"א מסכימים שלא לחלק בין פת ישראל לפת של נכרי, דזה וזה מותרים ע"י אחת משלש מלאכות הכי נקטינן (א):

יא. שלחן ערוך סעיף י"א

יא (ז) [כב] פת של ישראל שאפאה גוי בלא חיתוי דישאל ובלא קיסם אסור [הגה] (ז) ואסור לזבוגי לגוים דילמא אתי לזבוגי לישראל

יב. ש"ך ס"ק ז'

ז' הגוי. דוקא פת עוצד כוכבים, אבל פת ישראל שאפאו עוצד כוכבים כתב הטור [עמוד ין] שלא נהגו בשום מקום להמיר, שהרי הוא כבישולי עוצד כוכבים. וכן כתב האיסור והיתר הארוך כלל מ"ד דין ט' בשם תשובת הגאונים, והוא מדברי המרדכי פרק אין מעמידין [עבודה זרה רמז תמ"ג] שהביא כן בשם תשובת הר"ם מהגאונים (והוא בתשובת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן ל"ג), וכן כתב בתורת חטאת שם ריש דין ז'. ומצאנו בדברייהם שם דאף על פי שהפת של עוצד כוכבים אפה עוצד כוכבים נהגו צו היתר, וכן כתב העטרת זהב [לבוש סעיף ין], וטעמא דלא אסרי צכהאי גוונא פת משום בשולי גוים דהוא גזירה שאין רוב הצבור יכולים לעמוד צה, והלכך צפת של ישראל שאפאה עוצד כוכבים דלא שייך האי טעמא אסור:

יג. אגרות משה יו"ד ח"א ס' מ"ה

סימן מה

בענין פת ישראל שאפאה עכו"ם

י"ב תשרי תשי"ב.

מע"כ ידידי מהר"ר בנימין זאב צוקער שליט"א
היושב בבית מדרש עליון בספרינגוואלי.

בדבר פת ישראל שאפאה עכו"ם שסובר הטור
ביו"ד סי' קי"ב דיש לו דין בשולי עכו"ם
שבאותו לא נהגו היתר בשום מקום. הנה לכאורה
הוא תמוה דמ"ט לא יהיה גם בפת של עכו"ם
שאפאה עכו"ם איסור בשולי עכו"ם דכי מחמת
שהוא פת של עכו"ם עדיפא להקל. ועיין בר"ן ע"ז
דף ל"ה שמפורש שלענין בשולי עכו"ם ליכא חלוק
דגם בפת של עכו"ם איכא זה שכתב שהיתר שגירת
התנור וחתוי דישאל הוא רק בפת ישראל שלית
ביה אלא משום הבשול אבל פת שלהם אפי' אפה
ישראל אסור משום שנאסר בהלישה והעריכה
לשיטתו עיי"ש משמע דבפת שלהם יש בו גם איסור
הבשול והביאו הב"י בר"ס קי"ב. ורוצה לומר שגם

הטור סובר שיש איסור בפת עכו"ם על הלישה
והעריכה לבד. וא"כ שגם בפת של עכו"ם יש בו
איסור בשול ומ"מ התירוהו משום חיי נפש ואין
הצבור יכולין לעמוד בה ולא פשטה בכל ישראל
נמצא שליכא אחר ההיתר איסור בשול וא"כ גם בפת
של ישראל שאפאה עכו"ם יש לו להיות בכלל
ההיתר. וכ"ש להרמב"ם שמתיר בחתוי גם בפת
של עכו"ם שאפאה עכו"ם א"כ סובר דליכא כלל
איסור אחר אלא הבשול א"כ כשהותר פת עכו"ם
מאיסור בשול ודאי מסתבר שגם פת ישראל שאפאה
עכו"ם יהיה בכלל ההיתר. וצריך לומר שמסברא
סובר כן הטור דכיון דבעצם גם פת הוא בכלל
איסור בשול אך שהתירוהו מפני הדוחק נמצא שיש
ענין האיסור עדין ולכן בפת ישראל שליכא דוחק
דיכול לשכור פועלים ישראלים לא התירו. וכן משמע
מלשון מהר"ח בטור שם אות ד'.

אבל א"כ מסתבר דכמו שלא אמרינן שהיה
אפשר שיהיה ישראל אופה למכור ולא יחשב דוחק
מטעם דהרבה פעמים לא מזדמן זה כ"כ אם צריך
לשכור פועלים נמי אפשר לא מזדמנים לו פועלים
ישראלים לאפות. ולכן אולי הוא רק באופן שא"צ
לפועלים כגון בשל בעה"ב שיכול בעצמו לאפות
והניח להעכו"ם לאפות אסר הטור. ואף שבפרישה
בהג"ה איתא אף של פלטר אולי ג"כ הוא רק באופן
שא"צ לפועלים שיכול לאפות בעצמו אבל בפלטר
גדול שאין יכול לאפות בלא פועלים אין בזה האיסור
דבשולי עכו"ם יותר מבפת של עכו"ם. ויש לע"ד
לסמוך ע"ז למעשה כיון שבאופן אחר ליכא שום
טעם לדברי הטור. וכשהפועלים הם מישראל אף
שהם מחללי שבת בפרהסיא שיותר נוטה כהסוברין
דאין להם דין עכו"ם לענין זה דהא האיסור הוא
משום חתנות ולא נאסר החיתון וטעם המחמירין
תמוה ודאי יש לסמוך ע"מ שכתבתי.

ידידו.

משה פיינשטיין